

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

20 päivänä maaliskuuta 2018*

Jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättäminen – Direktiivit 92/50/ETY ja 2004/18/EY – Julkiset palveluhankinnat – Valtion painatuskeskus – Henkilöllisyysasiakirjojen ja muiden virallisten asiakirjojen valmistus – Yksityisoikeudellisen yrityksen valinta hankintasopimusten sopimuspuoleksi järjestämättä ensin hankintamenettelyä – Erityiset turvatoimenpiteet – Jäsenvaltioiden keskeisten turvallisuussetujen suojeleminen

Asiassa C-187/16,

jossa on kyse SEUT 258 artiklaan perustuvasta jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättämisestä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 4.4.2016,

Euroopan komissio, asiamiehinään A. Tokár ja B.-R. Killmann,

kantajana

vastaan

Itävallan tasavalta, asiamiehenään M. Fruhmann,

vastaajana,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti A. Tizzano, jaostojen puheenjohtajat L. Bay Larsen (esittelevä tuomari), T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas ja J. Malenovský sekä tuomarit E. Juhász, A. Borg Barthet, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal, C. Lycourgos, M. Vilaras ja E. Regan,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: hallintovirkamies I. Illéssy,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 7.6.2017 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.7.2017 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

tuomion

- 1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Itävallan tasavalta ei ole noudattanut SEUT 49 ja SEUT 56 artiklan eikä julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18.6.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY (EYVL 1992, L 209, s. 1) 4 ja 8 artiklan, luettuna yhdessä tämän direktiivin 11–37 artiklan kanssa, eikä julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/18/EY (EUVL 2004, L 134, s. 114) 20 artiklan, luettuna yhdessä tämän direktiivin 23–55 artiklan kanssa, mukaisia velvoitteitaan, kun se on yhtäältä suoraan valinnut Österreichische Staatsdruckerei GmbH:n (jäljempänä ÖS) tiettyjen asiakirjojen, kuten sirulla varustettujen passien, pikapassien, oleskelulupien, henkilökorttien, ilotulituslupien, luottokortin kokoisten ajokorttien ja luottokortin kokoisten rekisteröintitodistusten valmistamista koskevia palveluhankintoja koskevien sopimusten sopimuspuoleksi ja toisaalta pitänyt voimassa kansallisia säännöksiä, joissa hankintaviranomaiset veloitetaan suoraan valitsemaan tämä yhtiö näitä palveluhankintoja koskevien sopimusten sopimuspuoleksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 2 Julkisia hankintoja koskevien sopimusten, joiden kohteena ovat ”palkkio- tai sopimusperustaiset julkaisu- ja painamispalvelut”, tekomenettelyjen osalta direktiiveissä 92/50 ja 2004/18 säädetään menettelyjen toteuttamisesta unionin oikeuden mukaisesti.

Direktiivi 92/50

- 3 Direktiivin 92/50 johdanto-osan 14 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Palvelujen alalla olisi sovellettava [julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 26.7.1971 annetussa neuvoston direktiivissä] 71/305/ETY [(EYVL 1971, L 185, s. 5)] ja [julkisia tavaranhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 21.12.1976 annetussa neuvoston direktiivissä] 77/62/ETY [(EYVL 1977, L 13, s. 1)] säädetyjä poikkeuksia, jotka koskevat valtion turvallisuutta tai salassapitoa sekä muiden, kuten kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien, joukkojen sijoittamiseen liittyvien tai kansainvälisiä järjestöjä koskevien, sopimuksentekoa koskevien sääntöjen ensisijaisuutta”.

- 4 Direktiivin 1 artiklan a alakohdassa säädetään erityisesti, että ”julkisia palveluhankintoja koskevissa sopimuksilla tarkoitetaan rahallista vastiketta vastaan tehtyjä kirjallisia sopimuksia, jotka on tehty palvelujen suorittajan ja hankintaviranomaisen kesken”.

- 5 Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tehdessään julkisia palveluhankintoja koskevia sopimuksia – – hankintaviranomaisten on noudatettava tämän direktiivin säännösten mukaisia menettelyjä.”

- 6 Saman direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä ei sovelleta palveluihin, jotka on julistettu salaisiksi tai joiden toteuttaminen edellyttää kyseisessä jäsenvaltiossa voimassa olevien lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisia erityisiä turvatoimenpiteitä taikka jos kyseisen jäsenvaltion keskeiset turvallisuusedut sitä vaativat.”

7 Direktiivin 92/50 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Liitteessä I A lueteltuja palveluja koskevat sopimukset on tehtävä III–VI osaston säännösten mukaisesti.”

8 Mainitut III–VI osastot sisältävät tämän direktiivin 11–37 artiklan.

9 Mainitun direktiivin liitteessä I A oleva 15. pääluokka koskee muun muassa ”palkkio- tai sopimusperustaisia julkaisu- ja painamispalveluja”.

Direktiivi 2004/18

10 Direktiivin 2004/18 14 artiklassa, jonka otsikko on ”Salaiset tai erityisiä turvatoimenpiteitä edellyttävät hankintasopimukset”, säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä ei sovelleta julkisia hankintoja koskeviin sopimuksiin, jotka on julistettu salaisiksi tai joiden toteuttaminen edellyttää kyseisessä jäsenvaltiossa voimassa olevien lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisia erityisiä turvatoimenpiteitä taikka jos kyseisen jäsenvaltion keskeiset turvallisuusedut sitä vaativat.”

11 Tämän direktiivin 20 artiklassa, jonka otsikko on ”Liitteessä II A lueteltuja palveluja koskevat hankintasopimukset”, säädetään seuraavaa:

”Liitteessä II A lueteltuja palveluja koskevat sopimukset tehdään 23–55 artiklan mukaisesti.”

12 Mainitun direktiivin liitteessä I A oleva 15. pääluokka koskee muun muassa ”palkkio- tai sopimusperustaisia julkaisu- ja painamispalveluja”.

Asetus N:o 2252/2004

13 Jäsenvaltioiden myöntämien passien ja matkustusasiakirjojen turvatekijöitä ja biometriikkaa koskevista vaatimuksista 13.12.2004 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2252/2004 (EUVL 2004, L 385, s. 1) 3 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kunkin jäsenvaltion on nimettävä yksi laitos, joka vastaa passien ja matkustusasiakirjojen tulostuksesta. Sen on ilmoitettava tämän laitoksen nimi komissiolle ja muille jäsenvaltioille. Kaksi tai useampia jäsenvaltioita voi nimetä saman laitoksen. Kullakin jäsenvaltiolla on oikeus vaihtaa nimeämäänsä laitosta. Sen on ilmoitettava tästä komissiolle ja muille jäsenvaltioille.”

Itävallan oikeus

StDrG

14 Itävallan valtion painatuskeskuksen oikeussuhteiden uudelleenjärjestelystä annetun lain (Bundesgesetz zur Neuordnung der Rechtsverhältnisse der Österreichischen Staatsdruckerei; Bundesgesetzblatt I, 1/1997; jäljempänä StDrG) 1 a §:ssä säädetään seuraavaa:

”– Yhtiön nimi on ’Österreichische Staatsdruckerei GmbH’; sen tehtävänä on painaa sellaiset liittohallinnon tarvitsemat painotuotteet, joiden valmistuksessa on noudatettava salassapito- tai turvamääräyksiä (turvapainatus). –”

15 StDrG:n 2 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Yhtiö vastaa joka tapauksessa seuraavista tehtävistä:

1. Sellaisten liittohallinnon tarvitsemien painotuotteiden painaminen, joiden valmistuksessa on noudatettava salassapito- tai turvamääräyksiä (turvapainatus) – –”

16 StDrG:n 2 §:n 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”Liittovaltion elinten on annettava 2 §:n 2 momentin 1 kohdassa mainittujen painotuotteiden valmistus yksinomaan [ÖS:n] tehtäväksi, paitsi jos [kyseinen] yhtiö ei voi aineellisten tai oikeudellisten syiden takia toteuttaa tehtävää asianmukaisesti ja kohtuulliseen hintaan tai mikäli kolmas taho tarjoaa kyseistä tuotetta liittovaltion elimelle samoilla sopimusperusteisilla suorituksilla ja ehdoilla alempan hintaan. – –”

17 StDrG:n 6 §:n, jonka otsikko on ”Turvapainatuksen valvonta”, 1 momentissa säädetään, että turvaominaisuuksilla varustettujen painotuotteiden valmistusta, käsittelyä ja säilytystä koskevat toimet ja työvaiheet kuuluvat kunkin turvapainatuksen osalta toimivaltaisen liittovaltion ministerin valvontaan.

18 Mainitun 6 §:n 2 momentin mukaan ÖS:n on toteutettava kaikki väärinkäytösten välttämiseksi tarvittavat turvatoimenpiteet turvaominaisuuksilla varustettujen painotuotteiden valmistusta, käsittelyä ja säilytystä varten.

19 Saman 6 §:n 3 momentin mukaan ÖS:n on myönnettävä kunkin turvapainatuksen osalta toimivaltaiselle liittovaltion ministerille pääsy toimitiloihinsa ja oikeus tutustua asiaa koskeviin asiakirjoihin siltä osin kuin se on tarpeen valvonnan harjoittamiseksi.

Passiasetus

20 Sirulla varustettujen passien, joihin kuuluvat virkapassit ja diplomaattipassit, henkilökorttien ja pikapassien valmistusta säädelään passien ja passin korvaavien asiakirjojen ulkoasusta annetulla liittovaltion sisäasiainministerin asetuksella (Verordnung der Bundesministerin für Inneres über die Gestaltung der Reisepässe und Passersätze; Bundesgesetzblatt 861/1995; jäljempänä passiasetus).

21 Passiasetuksen liitteet A, D ja E sisältävät passien, virkapassien ja diplomaattipassien mallikappaleet, joiden viimeisellä sivulla on merkintä ”*PRINT by ÖSD*”.

22 Erityisesti henkilökorteista on todettava, että passiasetuksen 5 §:ssä säädetään turvaamisesta väärän asiakirjan valmistamisen tai asiakirjan väärentämisen estämiseksi.

23 Näin ollen StDrG:n 2 §:n 3 momentin soveltamisesta yhdessä passiasetuksen kanssa seuraa se, että tässä säännöksessä säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta ÖS:n on valmistettava sirulla varustetut passit, henkilökortit ja pikapassit.

Oleskelulupia koskeva asetus

24 Sijoittautumisesta ja oleskelusta annetun lain täytäntöönpanosta annetun liittovaltion sisäasiainministerin asetuksen (Verordnung der Bundesministerin für Inneres zur Durchführung des Niederlassungs- und Aufenthaltsgesetzes; Bundesgesetzblatt II, 451/2005) 3 §:n 3 momentin, 10a §:n 2 momentin ja 10c §:n 2 momentin mukaan ÖS:lla on yksinoikeus valmistaa rekisteröintitodistuksia, pysyvää oleskeluoikeutta koskevia todistuksia, oleskelulupahakemuksen jättämistä koskevia todistuksia ja oleskelun laillisuutta koskevia todistuksia.

Luottokortin kokoisia ajokortteja koskeva ministerin asetus

- 25 Luottokortin kokoisten ajokorttien ulkoasua säädellään ajokorttilain täytäntöönpanosta annetulla liittovaltion tiede- ja liikenneministerin asetuksella (Verordnung des Bundesministers für Wissenschaft und Verkehr über die Durchführung des Führerscheingesetzes; Bundesgesetzblatt II, 320/1997).
- 26 Tämän asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan ajokortit on varustettava turvaominaisuuksilla väärän asiakirjan valmistamisen ja asiakirjan väärentämisen estämiseksi.
- 27 Tässä säännöksessä säädetään myös, että luottokortin kokoisia ajokortteja voi valmistaa vain toimivaltaisen liittovaltion ministerin nimeämä palveluntarjoaja.
- 28 Kun otetaan huomioon StDrG:n 2 §:n 3 momentti, tämä palveluntarjoaja voi tämän säännöksen mukaisia poikkeuksia lukuun ottamatta olla vain ÖS.

Luottokortin kokoisia rekisteröintitodistuksia koskeva ministeriön asetus

- 29 Ajoneuvojen luottokortin kokoisten rekisteröintitodistusten ulkoasua säädellään ajokorttilain täytäntöönpanosta annetulla liittovaltion tiede- ja liikenneministerin asetuksella (Verordnung des Bundesministers für Wissenschaft und Verkehr, über die Durchführung des Führerscheingesetzes; Bundesgesetzblatt II, 464/1998).
- 30 Tämän asetuksen 13 §:n 1 a momentin mukaan rekisteröintitodistukset varustetaan turvaominaisuuksilla väärän asiakirjan valmistamisen ja asiakirjan väärentämisen estämiseksi.
- 31 Mainitun asetuksen 13 §:n 3 momentissa säädetään, että rekisteröintitodistuksia voi valmistaa vain toimivaltaisen liittovaltion ministerin nimeämä palveluntarjoaja.
- 32 Kun otetaan huomioon StDrG:n 2 §:n 3 momentti, kyseinen palveluntarjoaja voi tämän säännöksen mukaisia poikkeuksia lukuun ottamatta olla vain ÖS.

Ilotulituslupia koskeva ministerin asetus

- 33 Vuoden 2010 ilotulitelain täytäntöönpanosta annetun liittovaltion sisäasianministerin asetuksen (Verordnung der Bundesministerin für Inneres über die Durchführung des Pyrotechnikgesetzes 2010; Bundesgesetzblatt II, 499/2009) 8 §:n mukaan ilotulitusluvan hakemista koskevan lomakkeen on oltava kyseisen asetuksen liitteessä II olevan mallin mukainen. Tässä mallissa edellytetään, että hakemus osoitetaan ÖS:lle.
- 34 Mainitun asetuksen 9 §:ssä säädetään ilotulituslupien turvaamisesta väärän asiakirjan valmistamisen ja asiakirjan väärentämisen estämiseksi.

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

- 35 Komissio ilmaisi 6.4.2011 päivätyssä virallisessa huomautuksessa Itävallalle huolensa sen, että ÖS oli suoraan valittu tiettyjen virallisten asiakirjojen painamista koskevia julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten sopimuspuoleksi, yhteensopivuudesta EUT-sopimuksen määräysten sekä direktiivien 92/50 ja 2004/18 kanssa; kyse oli sirulla varustetuista passeista, pikapasseista, oleskeluluvista, henkilökorteista, luottokortin kokoisista ajokorteista, paperisista ja luottokortin kokoisista rekisteröintitodistuksista, ilotulitusluvista, aluksen kuljettajakirjoista, turvallisuusasiakirjalomakkeista, huumausaineiden hallussapitoluvista ja mopokorteista.

- 36 Komissio täsmensi tästä, että ÖS, joka oli yksityisoikeudellinen yhtiö, tarjosi näitä asiakirjoja painaessaan palveluja, joita koskevan toimeksiannon olisi pitänyt tapahtua direktiivin 92/50 tai direktiivin 2004/18 mukaisesti, mikäli nämä palvelut kuuluvat jommankumman direktiivin soveltamisalaan, tai SEUT 49 ja SEUT 56 artiklassa tarkoitettua sijoittautumisvapautta ja palvelujen tarjoamisen vapautta noudattaen, mikäli ne eivät kuulu näiden direktiivien soveltamisalaan.
- 37 Itävallan tasavalta katsoi 7.6.2011 päivätyssä vastauksessaan, että kyseessä olevat julkiset palveluhankinnat palvelivat sen keskeisten turvallisuusetujen suojaamista eivätkä ne näin ollen kuuluneet EUT-sopimuksen eivätkä direktiivien 92/50 ja 2004/18 soveltamisalaan. Lisäksi se totesi, että se, että pelkästään ÖS valittiin suoraan kyseisten asiakirjojen painamista koskevien hankintasopimusten sopimuspuoleksi, oli oikeutettua sen vuoksi, että oli tarpeen säilyttää tietojen luottamuksellisuus, taata kyseisten asiakirjojen aitous ja oikeellisuus, varmistaa näiden asiakirjojen toimitus ja taata arkaluonteisten tietojen suoja.
- 38 Itävallan tasavalta täydensi viralliseen huomautukseen antamaansa vastausta 17.7.2012 ja 28.3.2013 päivätyillä kirjeillä.
- 39 Komissio piti tämän jäsenvaltion antamia vastauksia riittämättöminä ja osoitti tälle 11.7.2014 päivätyllä kirjeellä perustellun lausunnon. Siinä se korosti, että Itävallan tasavalta ei ollut esittänyt näyttöä siitä, että ÖS:n suora valinta sirulla varustettujen passien, pikapassien, oleskelulupien, henkilökorttien, luottokortin kokoisten ajokorttien, luottokortin kokoisten rekisteröintitodistusten ja ilotulituslupien painamista koskevien hankintasopimusten sopimuspuoleksi oli perusteltua Itävallan tasavallan turvallisuusetujen vuoksi ja että oli mahdollista järjestää julkinen tarjouspyyntö siten, että sopimus voitiin tehdä ainoastaan sellaisten yritysten kanssa, jotka olivat erikoistuneet erityisiä turvallisuusvaatimuksia täyttävien asiakirjojen painamiseen ja joita valvottiin vastaavasti.
- 40 Sitä vastoin komissio peruutti moitteensa mopokorttien, paperisten rekisteröintitodistusten, aluksen kuljettajakirjojen, turvallisuusasiakirjalomakkeiden ja huumausaineiden hallussapitolupien osalta joko siksi, että näiden asiakirjojen käytöstä luovuttiin, tai siksi, että niiden valmistus oli tarjouspyynnön kohteena.
- 41 Itävallan tasavalta vastasi perusteltuun lausuntoon 10.9.2014 päivätyllä kirjeellä. Se vetosi lähinnä uudelleen kansallisen turvallisuutensa suojaamista koskeviin etuihin ja painotti, että kyseisten painamista koskevien hankintasopimusten toteuttaminen liittyi läheisesti yleiseen järjestykseen ja tämän valtion institutionaaliseen toimintaan. Se totesi lisäksi, että turvallisuusvaatimusten noudattamista voitiin vaatia muilta yrityksiltä kuin ÖS:lta ainoastaan siviilioikeuden säännösten nojalla, kun taas ÖS:n osalta Itävallan viranomaisilla oli lain nojalla erityiset valvontavaltuudet.
- 42 Ilotulituslupien painamista koskevista hankintasopimuksista Itävallan tasavalta katsoi, että näiden sopimusten arvo oli niin alhainen, että niiden toteuttaminen ei ollut mielekäästä muille yrityksille, joten näiden hankintasopimusten tekeminen ei kuulunut EUT-sopimuksessa olevien vapauksien soveltamisalaan.
- 43 Koska komissio ei ollut tyytyväinen Itävallan tasavallan toimittamiin vastauksiin, se päätti nostaa nyt käsiteltävän kanteen.

Kanne

- 44 Komission nostama kanne koskee yhtäältä sirulla varustettujen passien, pikapassien, oleskelulupien, henkilökorttien, luottokorttien kokoisten ajokorttien ja luottokorttien kokoisten rekisteröintitodistusten painamista koskevia palveluhankintoja koskevia sopimuksia ja toisaalta ilotulituslupien painamista koskevaa palveluhankintaa koskevaa sopimusta.

Sirulla varustettujen passien, pikapassien, oleskelulupien, henkilökorttien, luottokorttien kokoisten ajokorttien ja luottokorttien kokoisten rekisteröintitodistusten painamista koskevia palveluhankintoja koskevat sopimukset

Asianosainten lausumat

- 45 Komissio toteaa, että koska kyseessä olevien hankintasopimusten arvioitu arvo ylittää direktiivin 92/50 ja 2004/18 nojalla sovellettavat kynnyksarvot, nämä hankintasopimukset kuuluvat näiden direktiivien aineelliseen soveltamisalaan. Näin ollen Itävallan tasavallan olisi pitänyt soveltaa kyseisiin hankintasopimuksiin direktiivin 92/50 8 artiklassa, luettuna yhdessä tämän direktiivin 11–37 artiklan kanssa, ja direktiivin 2004/18 20 artiklassa, luettuna yhdessä tämän direktiivin 23–55 artiklan kanssa, säädettyjä hankintamenettelyjä.
- 46 Komissio väittää, että direktiivin 92/50 4 artiklan 2 kohdassa ja direktiivin 2004/18 14 artiklassa säädettyjä poikkeuksia, joihin Itävallan tasavalta vetoaa, on tulkittava suppeasti.
- 47 Nämä artikkelit eivät myöskään anna jäsenvaltioille oikeutta poiketa EUT-sopimuksen tai direktiivien 92/50 ja 2004/18 säännöksistä vetoamalla yksinomaan keskeisiin turvallisuusetiuihinsa.
- 48 Näissä olosuhteissa pelkkä Itävallan tasavallan väite siitä, että kyseessä olevat palveluhankintoja koskevat sopimukset edellyttävät erityisiä turvatoimenpiteitä, tai siitä, että poikkeaminen unionin säännöksistä on välttämätöntä tämän jäsenvaltion keskeisten turvallisuusetiujen suojaamiseksi, ei riitä osoittamaan sitä, että kyse olisi olosuhteista, jotka oikeuttavat direktiivin 4 artiklan 2 kohdan ja direktiivin 2004/18 14 artiklan soveltamisen.
- 49 Komissio täsmentää lisäksi, että ÖS on yksityisoikeudellinen rajavastuuyhtiö, jonka ainoa osakas on Österreichische Staatsdruckerei Holding AG, jonka osakkeet on noteerattu pörssissä ja jonka osakkeet ovat yksityisten omistuksessa. Lisäksi toisin kuin aikaisemmat oikeudelliset säännökset, StDrG ei sisällä enää mitään valtion valvontaa koskevaa erityisjärjestelmää. Komissio on todennut tästä istunnossa, että Itävallan viranomaisilla on valvontavaltuudet, joista on määrätty ÖS:n kanssa tehdyssä sopimuksessa.
- 50 Komission mukaan Itävallan tasavalta ei ole osoittanut, että tarjouspyyntö on täysin mahdoton siitä syystä, että se vaarantaisi vakavasti salassapitovelvollisuuden noudattamisen ja turvatoimenpiteet ja valvontatoimenpiteet. Vaikka henkilöllisyyden todistamisessa käytettävien asiakirjojen aitouden ja oikeellisuuden takaamisen, henkilötietojen suojaamisen ja asiakirjojen toimituksen varmistamisen tarve kyseessä olevien asiakirjojen painamista varten liittyy yleiseen etuun, tämä etu ei kuitenkaan järjestelmällisesti merkitse keskeistä turvallisuusetiä.
- 51 Virallisten asiakirjojen toimituksen takaamisen tarpeesta, johon Itävallan tasavalta on vedonnut, komissio toteaa, että tällainen takaaminen ei muodosta turvallisuusetiä ja että se voidaan tarvittaessa saavuttaa tekemällä useita puitesopimuksia.
- 52 Komissio myöntää, että jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteitä virallisten asiakirjojen väärentämisen estämiseksi. Mistään ei kuitenkaan käy ilmi, että nämä tavoitteet vaarantuvat, mikäli asiakirjojen painaminen annetaan muiden, jopa muissa jäsenvaltioissa toimivien painoyritysten tehtäväksi, koska käsiteltävien tietojen, joita tarvitaan asiakirjojen painamiseen, luottamuksellisuus voidaan taata salassapitovelvollisuudella, jota hankintamenettelyyn osallistuvien yritysten on noudatettava.
- 53 Kyseessä olevien hankintojen toteuttamisen keskittäminen voidaan saavuttaa, jos kaikkien turvaominaisuuksilla varustettujen asiakirjojen painamiseen sovelletaan tarjouspyyntömenettelyä, ja Itävallan viranomaisten valvontamahdollisuuksista voidaan määrätä sopimuspuoleksi valitun yrityksen kanssa tehtävässä sopimuksessa.

- 54 Oleskelulupien painamispalvelusta vastaavaan yritykseen kohdistuvasta luottamuksesta komissio toteaa, että tätä Itävallan tasavallan perustelua ei voida hyväksyä, koska Itävallan viranomaiset voivat myös valita muita yrityksiä kuin ÖS:n turvaominaisuuksilla varustettujen asiakirjojen painamista koskevan hankintasopimuksen sopimuspuoleksi, mikäli tämä ei voi toteuttaa kyseisiä hankintasopimuksia.
- 55 Itävallan tasavalta kiistää väitetyn jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen. Se katsoo, että kyseessä olevat hankintasopimukset eivät direktiivin 92/50 4 artiklan 2 kohdan ja direktiivin 2004/18 14 artiklan nojalla kuulu näiden direktiivien soveltamisalaan. Itävallan tasavallalla on näin ollen mielestään oikeus suojata keskeisiä turvallisuusetujaan ja liittää kyseessä olevien hankintasopimusten toteuttamiseen erityisiä turvatoimenpiteitä Itävallassa voimassa olevien oikeudellisten ja hallinnollisten säännösten mukaisesti.
- 56 Itävallan tasavalta on täsmentänyt istunnossa, että direktiivin 92/50 4 artiklan 2 kohdassa ja direktiivin 2004/18 14 artiklassa säädettyjä poikkeuksia sovelletaan riippumatta SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määrätystä poikkeuksesta.
- 57 Tämä jäsenvaltio huomauttaa, että turvallisuuspolitiikka on valtion suvereniteetin keskeinen osa ja että jäsenvaltioiden tehtävänä on määritellä keskeiset turvallisuusetusnsa ja määrittää, ovatko turvatoimenpiteet välttämättömiä, ja jäsenvaltioilla on tämän osalta laaja harkintavalta.
- 58 Itävallan tasavalta esittää tiettyjä näkökohtia, jotka koskevat sen yleistä turvallisuutta koskevia keskeisiä etuja ja jotka ovat tärkeitä turvallisuusasiakirjojen painamisessa. Tähän liittyvästi on Itävallan tasavallan mukaan ensinnäkin taattava niiden asiakirjojen aitous ja oikeellisuus, joita käytetään henkilöllisyyden todistamisessa, koska henkilöllisyysasiakirjat ovat asiakirjoja, jotka liittyvät läheisesti yleiseen järjestykseen ja valtion institutionaaliseen toimintaan. Lisäksi on välttämätöntä varmistaa arkaluonteisten henkilötietojen suojaaminen. Lopuksi on huolehdittava toimitusvarmuuden takaamisesta.
- 59 Ensinnäkin henkilöllisyysasiakirjojen aitouden ja oikeellisuuden takaamisen tarpeesta Itävallan tasavalta väittää, että tämä velvollisuus merkitsee sitä, että määritetään turvallisuutta koskeva korkea tekninen taso, jotta vältetään väärentämisen mahdollisuudet, erityisesti terrorismin ja rikollisuuden torjunnassa.
- 60 Toiseksi arkaluonteisten henkilötietojen osalta Itävallan tasavalta toteaa, että siltä osin kuin henkilöllisyysasiakirjat sisältävät tällaisia tietoja ja erityisesti biometrisia tietoja, näiden asiakirjojen suojaaminen edellyttää korkeita turvallisuusvaatimuksia. Tämän osalta Itävallan tasavalta riitauttaa komission väitteen, jonka mukaan nyt käsiteltävässä asiassa olisi kyse vain yksilön eduista, sillä tämän jäsenvaltion mukaan tällaisten tietojen loukkausta olisi päinvastoin pidettävä erityisesti terrorismin torjunnassa uhkana sisäiselle turvallisuudelle ja se pitäisi näin ollen estää kaikin tavoin.
- 61 Kolmanneksi kyseessä olevien virallisten asiakirjojen nopea saaminen edellyttää Itävallan tasavallan mukaan sitä, että toimitukset valtiolle taataan. Jos henkilöllisyysasiakirjojen painaminen annettaisiin muiden yritysten kuin ÖS:n tehtäväksi, tämä vahingoittaisi pysyvästi Itävallan tasavallan turvallisuusstrategiaa, koska tilanteessa, jossa ei voitaisi toimittaa riittävästi passeja, väliaikaisia passeja kyllä painettaisiin, mutta huonommissa turvallisuusolosuhteissa.
- 62 Itävallan tasavalta väittää, että terrorismin uhkan ja terroristitekojen tilanteessa vain tosiasiallisesti valtion valvonnassa toimiva painoyritys voi valmistaa henkilöllisyysasiakirjoja.
- 63 Itävallan tasavalta huomauttaa, että kaikkien turvallisuuden alalla merkittävien suoritusten keskittäminen yhdelle palveluntarjoajalle on myös keskeinen tekijä turvallisuusstrategian kannalta. Tästä kyseinen jäsenvaltio väittää, että asetuksen N:o 2252/2004 3 artiklan 2 kohdasta ja erityisesti velvollisuudesta nimetä ”yksi laitos, joka vastaa passien ja matkustusasiakirjojen tulostuksesta” käy ilmi,

että useat laitokset eivät voi valmistaa niitä. Jotta voitaisiin lisäksi välttää turvallisuuden kannalta arkaluonteisten tietojen levittäminen, kyseisten asiakirjojen keskitetty painaminen on asianmukainen toimenpide.

- 64 Itävallan tasavallan mukaan sen noudattaman strategian, joka koostuu vain yhden sellaisen tarjoajan, jonka tuotantopaikka tai -paikat ovat Itävallan alueella, valinnasta kyseessä olevien hankintasopimusten sopimuspuoleksi, tarkoituksena on ensinnäkin välttää se, että turvatoimenpiteitä koskevia tietoja leviäisi muille sopimuspuoliksi valituille, toimivatpa ne Itävallassa tai toisessa jäsenvaltiossa.
- 65 Toiseksi hankintasopimuksen sopimuspuolen tällaisen valinnan tarkoituksena on se, että kansalliset viranomaiset voivat valvoa tehokkaammin tätä painoyritystä hallinnollisten valvontavaltuuksiensa puitteissa. Itävallan tasavalta nimittäin väittää, että tuomioistuinteitse tapahtuva valvonta, joka sopimusmääräysten nojalla johtaisi turvallisuusvaatimusten noudattamatta jättämisestä johtuviin seuraamuksiin mahdollisesti aikaa vievässä menettelyssä, ei olisi yhtä tehokas kuin valtionvalvonta.
- 66 Komission väitteestä, jonka mukaan Itävallan tasavallan on osoitettava, että tarjouspyyntö on täysin mahdoton, tämä jäsenvaltio toteaa, ettei direktiivin 92/50 4 artiklan 2 kohdassa eikä direktiivin 2004/18 14 artiklassa ole tällaista edellytystä.
- 67 Lisäksi tämä jäsenvaltio katsoo, ettei se ole vain vedonnut turvallisuuteensa liittyviin etuihin, vaan on yksilöinyt edut, joita on suojattava, ja toimenpiteet, joihin on ryhdytty näiden etujen suojaamiseksi.
- 68 Lopuksi Itävallan tasavalta on väittänyt istunnossa, että kyseessä olevia hankintasopimuksia ei voida toteuttaa tarjouspyynnön yhteydessä, koska muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneet yritykset eivät voi välttyä kokonaan sijoittautumisvaltioidensa viranomaisten interventiolta ja ovat joskus velvollisia tekemään yhteistyötä kyseisten viranomaisten tai mainittujen valtioiden turvallisuuspalvelujen kanssa, jopa silloin, kun ne toteuttavat näitä sopimuksia Itävallassa sijaitsevasta toimipaikasta käsin, joten arkaluonteisia tietoja saattaisi paljastua.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 69 Aluksi on todettava, kuten unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta käy ilmi, että koska nyt käsiteltävässä kanteessa tarkoitetut ensimmäiset hankintasopimukset, joiden sopimuspuoleksi ÖS oli valittu, ovat vuodelta 2004, nämä hankintasopimukset voivat kuulua direktiivin 92/50 soveltamisalaan, kun taas hankintasopimukset, joiden sopimuspuoleksi tämä yritys on valittu 31.1.2006 ja 12.9.2014, joka on perustellussa lausunnossa vahvistettu määräajan päättymispäivä, välisenä ajanjaksona, voivat kuulua direktiivin 2004/18, jolla on kumottu ja korvattu direktiivin 92/50 merkitykselliset säännökset 31.1.2006 alkaen, soveltamisalaan.
- 70 Lisäksi on todettava, että yhtäältä kyseessä olevien hankintasopimusten kohteena ovat direktiivin 92/50 liitteessä I A ja direktiivin 2004/18 liitteessä II A tarkoitetut palvelut, ja tarkemmin sanoen palkkio- tai sopimusperustaiset julkaisu- ja painamispalvelut. Toisaalta asianosaisten välillä on kiistatonta, että näiden hankintasopimusten arvioitu arvo ylittää näissä direktiiveissä säädettyt kynnsarvot.
- 71 Direktiivin 92/50 8 artiklan, luettuna yhdessä tämän direktiivin 11–37 artiklan kanssa, ja direktiivin 2004/18 20 artiklan, luettuna yhdessä tämän direktiivin 23–55 artiklan kanssa, nojalla on niin, että kun kyseessä olevien asiakirjojen painaminen on palkkio- tai sopimusperusteista julkaisu- tai painamispalvelua, tästä palvelusta on lähtökohtaisesti järjestettävä hankintamenettely näiden artiklojen mukaisesti.

- 72 On kuitenkin todettava, että yhtäältä SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määrätään, että mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuussetujensa vastaiseksi. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 42 kohdassa, tätä määräystä voidaan sen sanamuodon yleisluonteisuuden vuoksi soveltaa esimerkiksi muihin kuin sotilaallisia hankintoja koskeviin sopimuksiin, kuten nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä oleviin painamista koskeviin hankintasopimuksiin.
- 73 Toisaalta direktiivin 92/50 4 artiklan 2 kohdasta ja direktiivin 2004/18 14 kohdasta, joiden sanamuoto on lähes sama, käy ilmi, että näitä direktiivejä ei sovelleta muun muassa sellaisiin palveluihin, joiden toteuttaminen edellyttää kyseisessä jäsenvaltiossa voimassa olevien lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisia erityisiä turvatoimenpiteitä taikka jos kyseisen jäsenvaltion keskeiset turvallisuusedut sitä vaativat.
- 74 Itävallan tasavalta on vedonnut nyt käytävässä menettelyssä näihin poikkeuksiin perustellakseen ÖS:n suoraan valintaa kyseessä olevien painamista koskevia palveluhankintoja koskevien sopimusten sopimuspuoleksi.
- 75 Tästä on todettava Itävallan tasavallan tavoin, että jäsenvaltioiden tehtävänä on määrittää keskeiset turvallisuussetunsa, ja nyt käsiteltävässä asiassa Itävallan viranomaisten tehtävänä on määrittää turvatoimenpiteet, jotka ovat tarpeen tämän jäsenvaltion yleisen turvallisuuden suojaamiseksi henkilöllisyysasiakirjojen ja muiden nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevien kaltaisten virallisten asiakirjojen painamisen yhteydessä (ks. analogisesti tuomio 16.10.2003, komissio v. Belgia, C-252/01, EU:C:2003:547, 30 kohta).
- 76 On kuitenkin myös huomautettava, kuten unionin tuomioistuin on jo aiemmin katsonut, että toimenpiteet, joita jäsenvaltiot toteuttavat kansallista etua koskevien oikeutettujen vaatimusten yhteydessä, eivät jää kokonaisuudessaan unionin oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle pelkästään siksi, että tällaiset toimenpiteet toteutetaan erityisesti yleisen turvallisuuden suojaamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 8.4.2008, komissio v. Italia, C-337/05, EU:C:2008:203, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 77 Lisäksi nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevia poikkeuksia on – kuten vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusvapauksiin kohdistuvia poikkeuksia – tulkittava suppeasti (ks. analogisesti SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohdan osalta tuomio 7.6.2012, Insinööri-Instituut v. InsTiimi, C-615/10, EU:C:2012:324, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 78 On myös todettava, että vaikka direktiivin 92/50 4 artiklan 2 kohdassa ja direktiivin 2004/18 14 artiklassa, joihin Itävallan tasavalta on pääasiallisesti vedonnut, annetaan jäsenvaltioille harkintavaltaa niiden toimenpiteiden osalta, jotka jäsenvaltiot katsovat tarpeellisiksi keskeisten turvallisuussetujensa turvaamiseksi, näitä artikloja ei kuitenkaan voida tulkita siten, että niissä annettaisiin jäsenvaltioille valta poiketa EUT-sopimuksen määräyksistä jo pelkästään viittaamalla kyseisiin etuihin. Jäsenvaltion, joka vetoaa edukseen näihin poikkeuksiin, on nimittäin osoitettava tarve turvautua niihin keskeisten turvallisuussetujensa turvaamiseksi. Tätä vaatimusta sovelletaan myös silloin, kun tämä jäsenvaltio vetoaa lisäksi SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohtaan (ks. analogisesti tuomio 4.9.2014, Schiebel Aircraft, C-474/12, EU:C:2014:2139, 34 kohta).
- 79 Näin ollen jäsenvaltion, joka vetoaa edukseen näihin poikkeuksiin, on osoitettava, että tällaisten etujen suojaamisen tarpeeseen ei olisi voitu vastata kilpailuttamisen yhteydessä, sellaisena kuin siitä säädetään direktiiveissä 92/50 ja 2004/18 (ks. analogisesti tuomio 8.4.2008, komissio v. Italia, C-337/05, EU:C:2008:203, 53 kohta).

- 80 Vaikka Itävallan tasavalta on nyt käsiteltävässä asiassa kyllä yksilöinyt keskeiset turvallisuusetsunsa, joita on sen mielestä suojattava, sekä näiden etujen suojaamiseen liittyvät takuut, on kuitenkin tutkittava – kun otetaan huomioon tämän tuomion 75 ja 76 kohdassa esitetyt seikat –, onko tämä jäsenvaltio näyttänyt toteen sen, että sen tavoittelemia päämääriä ei olisi voitu saavuttaa kilpailuttamisen yhteydessä, sellaisena kuin siitä säädetään näissä kahdessa direktiivissä.
- 81 Itävallan tasavalta väittää tästä ensinnäkin, että kansallista turvallisuutta koskevien keskeisten etujen suojaaminen edellyttää virallisten asiakirjojen painamista koskevien hankintasopimusten keskitettyä toteuttamista, joka saavutetaan valitsemalla yksi ainoa yritys hankintasopimusten sopimuspuoleksi.
- 82 Mikäli kuitenkin katsotaan, että kyseessä olevien hankintasopimusten toteuttamisen keskittämistä voidaan pitää Itävallan tasavallan esittämien syiden perusteella keinona suojata kansallista turvallisuutta koskevia keskeisiä etuja, on todettava, että direktiivin 92/50 8 artiklassa, luettuna yhdessä direktiivin 11–37 artiklan kanssa, ja direktiivin 2004/18 20 artiklassa, luettuna yhdessä tämän direktiivin 23–55 artiklan kanssa, säädettyjen hankintamenettelyjen noudattaminen ei ole esteenä sille, että kyseessä olevien hankintasopimusten toteuttaminen annetaan tehtäväksi yhdelle ainoalle toimijalle.
- 83 Mikäli on niin, kuten Itävallan tasavalta toteaa, että jäsenvaltioilla on velvollisuus noudattaa asetuksen N:o 2252/2004 3 artiklan 2 kohdan vaatimusta, jonka mukaan niiden on nimettävä yksi laitos, joka vastaa passien ja matkustusasiakirjojen tulostuksesta, on todettava, että tällä säännöksellä säädetään vain tällaisen yhden laitoksen nimeämisestä, mutta ei millään tavoin suljeta pois mahdollisuutta järjestää ensin hankintamenettely tällaista nimeämistä varten.
- 84 Toiseksi siitä Itävallan tasavallan väitteestä, joka koskee Itävallan viranomaisten tarvetta voida varmistaa niille StDrG:n 6 §:n 3 momentissa annettujen valtuuksien puitteissa tehokas hallinnollinen valvonta sellaisen yksittäisen sopimuspuoleksi valitun osalta, jonka tuotanto- ja säilytystilat sijaitsevat tämän jäsenvaltion alueella, eli nyt käsiteltävässä asiassa ÖS:n osalta, on todettava, että vaikka toimijan, jonka tehtäväksi kyseisen painamista koskevan hankintasopimuksen toteuttaminen on annettu, on kyllä täytettävä turvallisuutta koskevat edellytykset suojattavien tietojen luottamuksellisuuden säilyttämiseksi, Itävallan tasavalta ei kuitenkaan osoita, että ainoastaan hallinnollisella valvonnalla, jota Itävallan viranomaiset voivat tämän säännöksen nojalla suorittaa ÖS:n osalta, voidaan taata tämä luottamuksellisuus ja että tämän vuoksi direktiivien 92/50 ja 2004/18 mukaisia hankintamenettelyä koskevia säännöksiä ei voitaisi soveltaa.
- 85 Ei vaikuta siltä, että muihin Itävaltaan sijoittautuneisiin yrityksiin kuin ÖS:hin ei voitaisi kohdistaa tällaista hallinnollista valvontaa. Tämä jäsenvaltio ei myöskään näytä toteen, että tietojen, jotka ilmaistaan kyseessä olevien virallisten asiakirjojen painamista varten, luottamuksellisuuden noudattamista koskeva valvonta olisi huomattavasti heikentynyt, jos tämä painaminen annettaisiin tarjouspyyntömenettelyn yhteydessä sellaisten muiden yritysten tehtäväksi, joiden olisi noudatettava siviilioikeudellisen sopimusjärjestelyn mukaisia luottamuksellisuutta ja turvallisuutta koskevia toimenpiteitä, olivatpa yritykset sijoittautuneet Itävaltaan tai muihin jäsenvaltioihin.
- 86 Erityisesti olisi mahdollista vaatia hankintamenettelyn yhteydessä, että valitun sopimuspuolen on hyväksyttävä turvallisuustarkastuksia, käyntejä tai tarkastuksia yrityksensä toimitiloissa, olipa yritys sijoittautunut Itävaltaan tai muuhun jäsenvaltioon, tai että sen on noudatettava kyseisiä hankintasopimuksia toteuttaessaan luottamuksellisuutta koskevia teknisiä vaatimuksia, vaikka ne olisivat erittäin korkeita.
- 87 Kolmanneksi toimitusvarmuuden takaamisen vaatimuksesta, johon Itävallan tasavalta on vedonnut, on todettava, että vaikka kyseessä olevat viralliset asiakirjat liittyvät läheisesti yleiseen järjestykseen ja valtion institutionaaliseen toimintaan, jotka edellyttävät toimitusvarmuuden takaamista, tämä jäsenvaltio ei kuitenkaan ole näyttänyt toteen, että väitettyä tavoitetta ei voitaisi saavuttaa

tarjouspyynnön yhteydessä ja että tämä takaaminen vaarantuisi, mikäli näiden asiakirjojen painaminen annettaisiin muiden yritysten, mukaan lukien mahdollisesti muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneet yritykset, tehtäväksi.

- 88 Neljänneksi on todettava sopimuspuoleksi valitun luotettavuuden varmistamisen tarpeesta, että vaikka jäsenvaltioiden on voitava taata, että käsiteltävässä asiassa kyseessä olevien kaltaisten julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekemiseksi vain luotettavat yritykset voidaan valita näiden sopimusten sopimuspuoliksi sellaisen järjestelmän puitteissa, joka takaa kyseessä olevien asiakirjojen painamista koskevien erityisten luottamuksellisuutta ja turvallisuutta koskevien sääntöjen noudattamisen, Itävallan tasavalta ei kuitenkaan ole osoittanut, että ilmaistujen tietojen luottamuksellisuutta ei voitaisi riittävällä tavalla taata, jos näiden asiakirjojen painaminen annettaisiin tarjouspyyntömenettelyn päätteeksi muun yrityksen kuin ÖS:n tehtäväksi.
- 89 Tästä on huomautettava, että unionin tuomioistuin on katsonut, että tarve asettaa salassapitovelvollisuus ei sellaisenaan estä turvautumasta kilpailuttamiseen hankintasopimuksen sopimuspuolen valitsemiseksi (ks. vastaavasti tuomio 8.4.2008, komissio v. Italia, C-337/05, EU:C:2008:203, 52 kohta).
- 90 Lisäksi unionin tuomioistuin on todennut, että tietojen luottamuksellisuus voidaan turvata vaitiolovelvollisuudella, ilman että on tarpeen toimia vastoin hankintamenettelyjä (ks. analogisesti tuomio 5.12.1989, komissio v. Italia, C-3/88, EU:C:1989:606, 15 kohta).
- 91 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 68 kohdassa, mikään ei estä hankintaviranomaista asettamasta erityisen korkeita vaatimuksia sopimuspuoleksi valittavien soveltavuudelle ja luotettavuudelle, muotoilemasta tarjouspyynnön ehtoja ja palvelujen suorittamista koskevia sopimuksia vastaavasti sekä vaatimasta mahdollisilta ehdokkailta tarvittavia todisteita.
- 92 Tästä Itävallan tasavalta on väittänyt istunnossa, että on olemassa arkaluonteisten tietojen ilmaisemisen vaara, koska kyseisen jäsenvaltion ulkopuolelle sijoittautuneet yritykset eivät voi välttyä kokonaan sen jäsenvaltion, johon ne ovat sijoittautuneet, viranomaisten interventiolta, sillä tietyissä tapauksissa ne itse ovat kyseisissä valtioissa sovellettavien lainsäädäntöjen nojalla velvollisia tekemään yhteistyötä mainittujen viranomaisten tai mainittujen valtioiden kansallisten turvallisuuspalvelujen kanssa jopa silloin, kun ne toteuttavat julkisia hankintoja koskevia sopimuksia Itävallassa sijaitsevasta toimipaikasta käsin.
- 93 On kuitenkin korostettava, että Itävallan viranomaiset voivat lisätä kyseessä olevien hankintasopimusten tekemiseen liittyviä tarjouspyyntöjä säänteleviin ehtoihin vaatimuksia, jotka edellyttävät sopimuspuoleksi valittavalta yleistä vaitiolovelvollisuutta, ja määrätä, että ehdokasyritys, joka ei esimerkiksi jäsenvaltionsa lainsäädännön vuoksi voi antaa riittäviä takeita tämän velvollisuuden noudattamisesta tämän valtion viranomaisiin nähden, suljetaan pois hankintamenettelystä. Itävallan viranomaiset voivat myös määrätä sopimuspuoleksi valittavaan kohdistettavista seuraamuksista ja erityisesti sopimusperusteisista seuraamuksista, mikäli tällaista velvollisuutta ei noudateta kyseessä olevan hankintasopimuksen toteuttamisen aikana.
- 94 Itävallan tasavalta ei ole tältä osin näyttänyt toteen sitä, että kyseessä olevien virallisten asiakirjojen valmistusta koskevien arkaluonteisten tietojen ilmaisemisen estämistä koskevaa tavoitetta ei olisi voitu saavuttaa kilpailuttamisella, sellaisena kuin siitä säädetään direktiivin 92/50 8 artiklassa, luettuna yhdessä tämän direktiivin 11–37 artiklassa, ja direktiivin 2004/18 20 artiklassa, luettuna yhdessä tämän direktiivin 23–55 artiklan kanssa.
- 95 Tästä seuraa, että mainituissa direktiiveissä säädettyjen hankintamenettelyjen noudattamatta jättäminen on suhteetonta tällaiseen tavoitteeseen nähden.

- 96 Kaiken edellä esitetyn perusteella Itävallan tasavalta ei voi perustellusti vedota SEUT 346 artiklan 1 kohdan alakohtaan, direktiivin 92/50 4 artiklan 2 kohtaan eikä direktiivin 2004/18 14 artiklaan sen oikeuttamiseksi, että näissä kahdessa direktiivissä säädettyjä hankintamenettelyjä ei ole noudatettu.

Ilotulituslupien painamista koskevaa palveluhankintaa koskeva sopimus

Asianosaisten lausumat

- 97 Komissio väittää, että siltä osin kuin ilotulituslupien valmistusta koskevan hankintasopimuksen arvo ei ylitä näissä direktiiveissä säädettyä kynnysarvoa, hankintasopimuksen tekemisessä on kuitenkin noudatettava EUT-sopimuksen periaatteita ja erityisesti sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteita.
- 98 Komission mukaan yhdenvertaisen kohtelun ja kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskevat periaatteet, joista seuraa avoimuusperiaate, edellyttävät, että hankinta tehdään sellaisen hankintailmoituksen perusteella, josta on ilmoitettu riittävästi.
- 99 Tämä toimielin täsmentää, että vaikka ilotulituslupien valmistusta koskevan hankintasopimuksen arvo vaikuttaa suhteellisen alhaiselta, tällainen hankintasopimus voi, kun otetaan huomioon sitä koskevat tekniset vaatimukset, herättää kiinnostusta muiden jäsenvaltioiden yrityksissä. Näin ollen on olemassa varma rajat ylittävä intressi, koska komission mukaan turvaominaisuuksilla varustettuja henkilöllisyysasiakirjoja valmistavien yritysten osalta markkinat ovat erikoistuneet, pienet ja kansainvälistyneet ja koska maantieteellinen läheisyys ei ole ehdoton edellytys turvaominaisuuksilla varustettujen asiakirjojen valmistamista koskevien hankintasopimusten toteuttamiselle.
- 100 Lisäksi komissio mainitsee sen seikan, että useat jäsenvaltiot ovat antaneet juuri ÖS:n tehtäväksi viisumien ja passien painamisen, mikä on tältä osin erittäin tärkeä seikka, joka viittaa varman rajat ylittävän intressin olemassaoloon.
- 101 Itävallan tasavalta toteaa, että perustavanlaatuisia periaatteita, joihin komissio on vedonnut, ei sovelleta hankintasopimukseen, jonka arvo on alempi kuin unionin oikeudessa määrätty kynnysarvo. Tämän hankintasopimuksen alhaisen arvon osalta komissio ei ole osoittanut varmaa rajat ylittävää intressiä.
- 102 Lisäksi se seikka, että ÖS valmistaa turvaominaisuuksilla varustettuja asiakirjoja muille jäsenvaltioille, ei Itävallan tasavallan mukaan ole osoitus siitä, että on olemassa ilotulituslupien painamispalvelua koskevaan hankintasopimukseen liittyvä varma rajat ylittävä intressi.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 103 Aluksi on huomautettava, että asianosaisten välillä on kiistatonta, että ilotulituslupien valmistamista koskevan hankintasopimuksen arvioitu arvo on 56 000 euroa, mikä on selvästi alempi määrä kuin direktiiveissä 92/50 ja 2004/18 vahvistetut kynnysarvot julkisia palveluhankintoja varten. Näin ollen ei ole ollut näistä direktiiveistä johtuvaa velvollisuutta järjestää hankintamenettelyä.
- 104 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on kuitenkin niin, että sellaisten hankintasopimusten tekemiseen, jotka eivät arvonsa perusteella kuulu julkisia hankintoja koskevia sopimuksia koskevien direktiivien soveltamisalaan, sovelletaan EUT-sopimuksen perustavanlaatuisia sääntöjä ja yleisiä periaatteita, erityisesti yhdenvertaista kohtelua ja kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskevia periaatteita sekä niistä seuraavaa avoimuusvelvollisuutta, mikäli kyseisiin sopimuksiin liittyy varma rajat ylittävä intressi (tuomio 6.10.2016, Tecnoedi Costruzioni, C-318/15, EU:C:2016:747, 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 105 Tästä on huomautettava, että komission tehtävänä on osoittaa, että kyseessä olevaan hankintasopimukseen liittyy muussa kuin kyseessä olevan hankintaviranomaisen jäsenvaltiossa sijaitsevalle yritykselle varma intressi, eikä komissio voi nojautua minkäänlaisiin tämänsuuntaisiin olettimiin (ks. vastaavasti tuomio 13.11.2007, komissio v. Irlanti, C-507/03, EU:C:2007:676, 32 ja 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 106 Unionin tuomioistuimien on jo todennut objektiivisista kriteereistä, jotka ovat omiaan viittaamaan varman rajat ylittävän intressin olemassaoloon, että tällaisia kriteereitä voivat olla muun muassa kyseessä olevan hankintasopimuksen arvon huomattavuus yhdessä rakennusurakan toteuttamispaikan tai hankintasopimuksen teknisten ominaispiirteiden ja kyseisten tuotteiden erityispiirteiden kanssa (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2016, Tecnoedi Costruzioni, C-318/15, EU:C:2016:747, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 107 Jos on niin, kuten komissio on väittänyt, että tällaisen varman rajat ylittävän intressin olemassaoloa ei voida määritellä yksinomaan hankintasopimuksen arvon perusteella, koska muiden edellytysten ja kaikkien asiassa merkityksellisten seikkojen kokonaisarviointi on välttämätöntä, on todettava, että ilotulituslupien valmistamista koskeva hankintasopimus ei erotu yksinomaan suhteellisen alhaisen arvonsa vuoksi vaan myös erittäin teknisten vaatimustensa vuoksi ja se edellyttää myös erityisten turvatoimenpiteiden noudattamista näiden toimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvine kustannuksineen.
- 108 Siitä komission esittämästä seikasta, että se, että useat ulkovaltiot ovat antaneet viisumien ja passien painamisen ÖS:n tehtäväksi, on tärkeä osoitus varman rajat ylittävän intressin olemassaolosta, on todettava, että tämä seikka on merkityksetön siltä osin kuin on kyse ilotulituslupien painamisesta.
- 109 Tässä tilanteessa komission esittämät tiedot eivät voi riittää osoittamaan, että kyseiseen hankintasopimukseen liittyi varma rajat ylittävä intressi.
- 110 Koska komissio ei ole esittänyt näyttöä väitteilleen, sen kanne on hylättävä siltä osin kuin se koskee kyseessä olevaa ilotulituslupien painamista koskevaa palveluhankintaa koskevaa sopimusta.
- 111 Kaiken edellä esitetyn perusteella on todettava, että Itävallan tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 92/50 4 artiklan 2 kohdan ja 8 artiklan, luettuna yhdessä tämän direktiivin 11–37 artiklan kanssa, eikä direktiivin 2004/18 14 ja 20 artiklan, luettuna yhdessä tämän direktiivin 23–55 artiklan kanssa, mukaisia velvoitteitaan, kun se on yhtäältä suoraan valinnut ÖS:n sirulla varustettujen passien, pikapassien, oleskelulupien, henkilökorttien, luottokortin kokoisten ajokorttien ja luottokortin kokoisten rekisteröintitodistusten valmistamista koskevia hankintapalveluja koskevien sopimusten sopimuspuoleksi ilman Euroopan unionin laajuista tarjouspyyntöä ja toisaalta pitänyt voimassa kansallisia säännöksiä, joissa hankintaviranomaiset veloitetaan suoraan valitsemaan tämä yhtiö näitä palveluhankintoja koskevien sopimusten sopimuspuoleksi.
- 112 Kanne hylätään muilta osin.

Oikeudenkäyntikulut

- 113 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.
- 114 Komissio ja Itävallan tasavalta ovat kumpikin vaatineet nyt käsiteltävässä asiassa, että vastapuoli veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

- 115 Saman työjärjestyksen 138 artiklan 3 kohdan mukaan unionin tuomioistuin voi päättää, että asianosainen vastaa omien kulujensa lisäksi osasta toisen asianosaisen kuluja, jos tämä on perusteltua asiassa ilmenneiden seikkojen vuoksi. Koska komission kanne on hyväksytty lukuun ottamatta ilotulituslupien painamista koskevaa palveluhankintaa koskevaa sopimusta, on tämän määräyksen nojalla päätettävä, että Itävallan tasavalta veloitetaan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan neljä viidesosaa komission oikeudenkäyntikuluista.
- 116 Komissio on veloitettava vastaamaan yhdestä viidesosasta omia oikeudenkäyntikulujaan.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Itävallan tasavalta ei ole noudattanut julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18.6.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY 4 artiklan 2 kohdan ja 8 artiklan, luettuna yhdessä tämän direktiivin 11–37 artiklan kanssa, eikä julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 31.3.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/18/EY 14 ja 20 artiklan, luettuna yhdessä tämän direktiivin 23–55 artiklan kanssa, mukaisia veloitteitaan, kun se on suoraan valinnut Österreichische Staatsdruckerei GmbH:n sirulla varustettujen passien, pikapassien, oleskelulupien, henkilökorttien, luottokortin kokoisten ajokorttien ja luottokortin kokoisten rekisteröintitodistusten valmistamista koskevia palveluhankintoja koskevien sopimusten sopimuspuoleksi ilman Euroopan unionin laajuista tarjouspyyntöä ja pitänyt voimassa kansallisia säännöksiä, joissa hankintaviranomaiset veloitetaan suoraan valitsemaan tämä yhtiö näitä palveluhankintoja koskevien sopimusten sopimuspuoleksi ilman unionin laajuista tarjouspyyntöä.**
- 2) **Kanne hylätään muilta osin.**
- 3) **Itävallan tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se veloitetaan korvaamaan neljä viidesosaa Euroopan komission oikeudenkäyntikuluista. Euroopan komissio vastaa yhdestä viidesosasta omia oikeudenkäyntikulujaan.**

Allekirjoitukset